

Treći svezak (2008.) posvećen je razvoju pedagogije na sveučilištima u Černovicima (do 1918.) te Salzburgu i Linzu do 2006. godine. U Predgovoru autor najavljuje i četvrti svezak, jer se tijekom istraživanja pokazalo da je, ako se želi istom temeljitošću obraditi ono što je na početku najavljeno, kao i ono što se tijekom istraživanja nametnulo, potreban još jedan svezak. U njemu bi trebali biti obrađeni Gospodarsko sveučilište u Beču, Sveučilište u Klagenfurtu, zatim specijalne discipline kao što su religijska, sportska i gospodarska pedagogija na sveučilištima u Grazu i Innsbrucku te rang lista citiranosti austrijskih pedagoga u *Zeitschrift für Pädagogik* od 1955. godine do danas.

Pedagogija u Austriji djelo je kakvo bi poželjela svaka znanstvena disciplina. Samo rijetki znanstvenici današnjice u stanju su poduzeti i dovršiti takav pothvat. Kao izvanredan poznavatelj struke, dugogodišnji sveučilišni profesor, vodeći predstavnik empirijsko-analitičke teorije znanosti o odgoju, professor emeritus i član najprestižnije znanstvene zajednice piše svoje kasno djelo s rijetko viđenom energijom, temeljitošću, sistematičnošću i kritičnošću. Neopterećen imperativom formalnog dokazivanja i *evaluacijskim pritiscima* u akademskoj zajednici i s 50-godišnjim iskustvom „proživljene pedagogije“ Brezinka daje kritičku bilancu 200-godišnje povijesti pedagogije kao sveučilišnog predmeta, što je osnovni preduvjet u prevladavanju krize u kojoj se, prema njegovu mišljenju, pedagogija nalazi.

Opredjeljenje za „institucionalnu“ povijest pedagogije nipošto ne znači suhoparni pregled institucija i činjenica vezanih uz njih. Institucije čine ljudi, a Brezinka se upravo „bavi“ ljudima – docentima i profesorima pedagogije na austrijskim sveučilištima odnosno njihovim profesionalnim postignućima na području pedagogije. Analizira njihov profesionalni put do docenture i profesure, njihovo razumijevanje struke i njihov prinos struci. Pritom se osvrće i na uloge profesorskih kolegija, ministarstva i drugih institucija, kao što su crkva i političke stranke, u osnivanju i „zaposjedanju“ katedri. Imensko kazalo samo u prvom svesku obuhvaća oko 2000 imena.

Posebnu vrijednost ovom djelu daju autorovo inzistiranje na primarnim izvorima, opsežni popisi literature na kraju svakog sveska, popisi disertacija obranjenih kod pojedinih profesora, kazala (osoba, predmeta i mjesta) te različiti prilozi. Djela ovakve vrste su mnogo više od povijesti jedne znanstvene discipline, ona su nacionalno kulturno dobro.

Štefka Batinić

Ante Vukasović, *Jan Amos Komenský i Hrvati*, Društvo hrvatsko-slovačkog prijateljstva, Hrvatsko-češko društvo. Naklada Bošković, Split, 2007., 130 str.

Djelovanje i djela Jana Amosa Komenskoga hrvatskoj se pedagoškoj javnosti na različite načine prezentiraju još od druge polovice 19. stoljeća. Tako je samo u *Napretku*, najstarijem hrvatskom pedagoškom časopisu – počevši od članka *Didaktika A. Komenskoga* (1860.), izašlog u prvom godištu lista – do 1900. objavljeno dvanaest priloga. Iako većinom publicirani uz 200. godišnjicu smrti i 300. obljetnicu rođenja Ko-

menskog, to nisu prigodničarski pisani cjeloviti prikazi života i djelovanja, već analize dijela temeljnih postavki po kojima je osobito prepoznatljiv doprinos i utjecaj češkog pedagoga. Njegova je *Didaktika* (1871.) djelo kojim započinje izdavačka djelatnost HPKZ-a, u čijoj su nakladi tiskani i *Informatorijum za školu materinsku* (1886.), *Kli-kin Život i rad Ivana Amosa Komenskoga* (1892.) i *Ivana Amosa Komenskoga Velika didaktika* (1900.).

Iako je i objavljivanje monografije *Jan Amos Komenský i Hrvati* vezano uz određene obljetnice (415. godišnjicu rođenja Komenskog i 350. obljetnicu tiskanja sabranih djela – *Opera didactica omnia*), ona je svojom koncepcijom i sadržajem – u usporedbi s navedenim i kasnije publiciranim radovima – odmak od uobičajenih priloga. Pisana je kao rezultat i svojevrsna kronologija komeniološkog rada i suradnje autora s češkim i slovačkim znanstvenim i kulturnim institucijama te pedagozima (kojima je i posvećena), što je vidljivo iz pišćeva *Uvoda* i izbora sadržajnih jedinica kojima je oblikovao tri poglavlja monografije.

Prvo poglavlje – *Život i djelo pedagoškog genija* – strukturirano je u osam sadržajnih jedinica: prikazan je nesrazmjer između teškoća prognaničkog života i velikog opusa pisca i odgojitelja; izdvojen je njegov doprinos kao češkog domoljuba i jezikoslovca, čiji je humanistički ideal pridonio demokratizaciji odgoja i društva; analiziran je kao uvijek aktualni reformator bitnih odrednica školstva; argumentiran je njegov doprinos utemeljenju i suvremenom razvoju pedagoškog sustava; prezentirana je njegova pansofijska slika svijeta kao jedinstvena pedagoška koncepcija obučavanja svih u svemu te je prikazan njezin razvoj i utjecaj kroz njegova djela; predstavljen je kao anticipator aktualnih pedagoških pitanja. Završna, osma cjelina je drugačijeg karaktera, slična prilogima u radovima tipa *laudatio*: iscrpno je prikazan program praškog znanstvenog skupa svjetskih komeniologa i navedene ostale manifestacije održane u Češkoj i u Slovačkoj 1992., povodom 400. obljetnice rođenja Komenskog.

Drugo poglavlje – *Komenský i Hrvati* – podijeljeno u pet sadržajnih jedinica, autor počinje cjelinama u kojima analizira utjecaj Komenskog na hrvatsko školstvo i pedagogiju kroz različite oblike suradnje čeških i hrvatskih učitelja od sredine 19. stoljeća te, posebno kroz obilježavanja različitih obljetnica češkog pedagoga – 1870., 1892., 1920. i 1970). Treća je cjelina pregled međunarodnih znanstvenih skupova i manifestacija koje su od 1986. do 1992., povodom 400. godišnjice rođenja Komenskog, održane u Češkoj, Slovačkoj i drugim europskim zemljama. Tematski slična, ali sadržajno vezana uz Hrvatsku, četvrta je cjelina, u kojoj pisac iscrpno navodi organizatore, sudionike, programe i publikacije znanstvenih skupova i drugih aktivnosti kojima je ista obljetnica obilježena u različitim hrvatskim gradovima. Poglavlje zaključuje cjelina posvećena analizi odabranih ideja Komenskog i njihovom refleksijom u djelima pojedinih hrvatskih pedagoga.

Treće, završno poglavlje – *Komenský i treće tisućljeće* – obuhvaća samo dvije sadržajne jedinice: prikaz međunarodnog znanstvenog skupa o značenju Komenskog za treći milenij, održanog 2000. u Bratislavi i autorovo razmatranje postavki kojima Komenský anticipira ključne odgojne vrijednosti i pitanja budućnosti (izdvaja teološki

i aksiološki problem, jedinstvo spoznajnih i vrijednosnih odrednica, sveobuhvatnost odgoja).

U cjelini, svojim sadržajem i literaturom, ova je monografija sažeti pregled osnovnih obilježja pedagoškog nasljeđa Komenskog i njegovog utjecaja na razvoj pedagogije i školstva u Hrvatskoj te – istovremeno – koristan izvor preliminarnih podataka o recentnijem komeniološkom djelovanju u hrvatskoj (uz to, u češkoj i slovačkoj) znanstvenoj i široj pedagoškoj zajednici.

Koraljka Posavec

Šolska kronika = Revija za zgodovino – šolstva in vzgoja : glasilo Slovenskog šolskega muzeja, br. 1/2008. – Ljubljana 2008.

Slovenski šolski muzej u Ljubljani u prvom broju sedamnaestog godišta *Šolske kronike* - časopisa za povijest školstva i odgoja donosi 21 rad iz područja školstva, odgoja, školskih obljetnica, muzejske djelatnosti, recenzija i prikaza te *slika iz školske prošlosti*.

Najbrojnija je rubrika *Članci i prilozi* u kojima se nalaze tri izvorna znanstvena članka. Boris Golec piše o ranom školovanju Primoža Trubara, utemeljitelja slovenskog književnog jezika, Tatjana Hojan o Primožu Trubaru u pedagoškim časopisima *Učiteljski tovariš* i *Popotnik*, dok je Stanislav Južnič napisao članak o manje poznatim pedagoškim djelima Nikodema Frischlina, ljubljanskog rektora od 1582. do 1584. godine. Dva stručna članka donose rad o 200 godina školstva na Kapli na Kozjaku Mihaele Najzar i projekt slovenskog portala *Digitalne knjižnice Slovenije dLib.si* koja je na svom portalu objavila digitalni prikaz kompletnog pedagoškog časopisa *Učiteljski tovariš* (1861. – 1941.) koji je predstavila Helena Janežič. Ilinka Todorovski pisala je o sjećanju na školovanje u Banovskoj kmetsko-gospodarskoj školi na Maloj Loki školske godine 1936./37.

Rubrika *Obljetnice* donosi stručni članak Slavice Pavlič koja piše o školskim obljetnicama u 2009. godini. Ostala dva rada odnose se na obljetnice poznatih i zaslužnih slovenskih profesora. Mladen Tancer prikazao je život i rad profesora emeritusa dr. Franceta Strmčnika te kronološki prikaz njegove objavljene bibliografije. Marjetka Balkovec Debevec napsala je članak o Tatjani Hojan prigodom njena 70. rođendana te izabranu bibliografiju Tatjane Hojan od 1998. do 2008. godine. Na kraju rubrike nalazi se čestitka Slovenskog šolskog muzeja povodom 60. rođendana prof. dr. Andreja Vovkova i dr. Jože Ciperlea. Branko Šuštar napisao je nekrolog *In memoriam prof. dr. Franc Pediček 1922. – 2007.*

Rubrika *Iz muzejske djelatnosti* donosi četiri stručna članka. Stane Okoliš prikazao je rad Slovenskog šolskog muzeja u 2007. godini, Mateja Ribarič zajedno s Tajom J. Gubenšek i Valentinom Srebot predstavila je nove programe *učnih ura* Slovenskog šolskog muzeja, dok je Sanja Mikac prikazala izložbenu djelatnost Hrvatskog šolskog muzeja iz Zagreba u 2006. i 2007. godini. Marjetka Balkovec Debevec predstavila je